

Vård- och omsorgsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till äldrenämnden

Datum:
2024-03-12

Diarienummer:
ALN-2024-00211

Handläggare:
Niklas Ericsson Forslund

Svar på motion om valfrihet i äldreomsorgen från Cecilia Forss (M)

Förslag till beslut

Äldrenämnden föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** motionen besvaras med föredragningen i ärendet.

Ärendet

Cecilia Forss (M) föreslår i en motion väckt 17 oktober 2022

- att Lagen om valfrihetssystem (LOV) skall vara grunden för utvecklingen av hemvård och särskilda boenden för äldre under mandatperioden,
- att grundersättningen skall vara likvärdig för privata och kommunala utförare inom både hemvård och boende, samt
- att momsersättning schablonmässigt läggs till på samma sätt som man gör med skolpengen. Den skall täcka merkostnader i form av icke avdragsgill moms och skall inte utgöra en del av grundersättningen.

Beredning

Ärendet har beretts av vård- och omsorgsförvaltningen och kommunledningskontoret.

Föredragning

Uppsala kommun står inför en utmaning med att matcha behov och utbud av platser inom särskilda boenden för äldre och att lagen om valfrihetssystem (LOV) används som upphandlingsform bedöms vara orsaken till att kommunen befinner sig i den situationen.

LOV innebär att privata aktörer själva kan bestämma var och när nya boenden ska byggas. Detta har resulterat i ett överskott av boenden, med alla etableringar inom LOV placerade i stadens centrala delar. Inga boenden har byggts på landsbygden eller i flera tätbefolkade stadsdelar. Det prognostiseras att detta överskott kommer att kosta kommunen mellan 30 och 50 miljoner kronor årligen om inga åtgärder vidtas.

Kommunen kommer kunna ta bättre ansvar i planeringen av särskilda boenden genom en övergång till lagen om offentlig upphandling (LOU). Genom att göra detta kan kommunen förbättra rådigheten och minska kostnaderna för överskott av platser. Samtidigt skulle en ökad kontroll över etableringar kunna minska riskerna för så väl över- som underetablering av platser. Kommunen kan med detta också säkerställa en bättre geografisk spridning av framtidens boenden och på det sättet stärka den enskildes valfrihet.

Genom att enbart upphandla särskilt boende med stöd av LOU förväntas kommunens rådighet öka. Kommunens kontroll över planering, etablering och fastigheter bedöms öka liksom möjligheterna till att matcha utbudet av särskilda boenden i kommunen efter behovet. Det ger också kommunen möjlighet att påverka driftsformer och balans mellan olika utförare.

I dag tillämpas likvärdiga ersättningsvillkor inom särskilt boende för utförare inom LOV och kommunens egen regi. Det innebär att ersättningen per belagd plats och dygn för omvårdnad och demensplatser är densamma. Kommunens egen regi har även så kallade korttidsplatser som genererar en annan typ av ersättning.

Momskompensation ingår till de privata utförarna för såväl särskilda boenden som inom hemtjänst och hemsjukvård. För särskilt boende höjdes denna momskompensation från 2 till 3 procent av ersättningen inför år 2023 utifrån förvaltningens beräknade kostnad som de privata utförarna har för sådana kostnader. För de kommunala verksamheterna finns i stället andra faktorer som påverkar och bidrar till merkostnader som exempelvis sista handsansvaret, heltid som norm, borttagande av delade turer och minskning av visstidsanställda.

Den ersättning som betalas ut till privata och idéburna utförare grundar sig på en omvärldsbevakning av andra jämförbara kommuners ersättningsnivå, budgetutrymme enligt Mål och budget, självkostnader i egen regi och övriga relevanta faktorer som anställningsavtal/pensionsavtal eller dylikt. Dessutom används vägledande skrifter från SKR (Sveriges Kommuner och Regioner) vad gäller principer för ersättningsvillkor inom LOV inför justeringar av ersättning till utförare. Ersättningsnivåer och modell för uppräknings kommer att justeras i anslutning till en övergång från LOV till LOU inom särskilda boenden för äldre.

Äldrenämnden vill även fortsättningsvis värna valfriheten för den enskilde och en mångfald av aktörer på marknaden och detta kan i större utsträckning ske genom att upphandlingar enligt LOU, vilket förvaltningen visat i tidigare utredning av frågan. Grunden för äldreomsorgen ska fortsätta vara högt ställda kvalitetskrav och hög nivå på verksamhetsutveckling i så väl egen som extern regi.

Ekonomiska konsekvenser

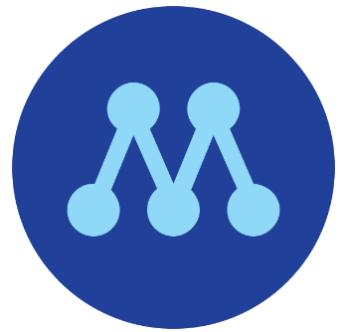
Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 12 mars 2024
- Bilaga, Motion om valfrihet i äldreomsorgen från Cecilia Forss (M)

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lenita Granlund
Förvaltningsdirektör

Motion om valfrihet i äldreomsorgen

För oss moderater är det viktigt att äldres behov och önskemål sätts i centrum. All äldreomsorg skall präglas av trygghet, värdighet och tillgänglighet.

Ökad valfrihet och mångfald inom vård och omsorg förbättrar kvaliteten och ökar tillgängligheten för våra äldre. De privata utförarna i Uppsala kommun anser att Lagen om valfrihetssystem (LOV) ger dem bättre möjlighet att investera långsiktigt i omsorg av god kvalitet än alternativen. Vi Moderater delar den åsikten.

Antalet privata särskilda boenden för äldre har under de två senaste S-styrda mandatperioderna minskat på grund av att kommunen tagit över boenden i egen regi och avbrutit beslutade upphandlingar. Olika villkor för kommunala och privata boenden har minskat leverantörernas intresse att delta i upphandlingar.

Under samma period har även antalet leverantörer av hemvård¹ minskat markant. Några utförare har fallit bort på grund av brister i kvaliteten och därmed uppsägning från kommunens sida, andra på grund av villkor som utförarna ansett omöjliga att leverera.

Ett stort bekymmer är att de privata utförarna inte arbetar på samma villkor som de kommunala. Detta visas i utredningen Översyn av boendeformer inom äldreomsorgen (Dnr ALN-2021-00414). När utredningens resultat tolkas måste man ha i minnet att de privata aktörerna har en merkostnad på drygt 4% bestående av moms som egenregin inte har². Denna differens har inte belysts i utredningen.

För att leverera bästa möjliga omsorg till våra äldre enligt ovan yrkar jag:

- att Lagen om valfrihetssystem (LOV) skall vara grunden för utvecklingen av hemvård och särskilda boenden för äldre under mandatperioden
- att grundersättningen skall vara likvärdig för privata och kommunala utförare inom både hemvård och boende
- att momsersättning schablonmässigt³ läggs till på samma sätt som man gör med skolpengen⁴. Den skall täcka merkostnader i form av icke avdragsgill moms och skall inte utgöra en del av grundersättningen.

Uppsala den 17 oktober 2022
Cecilia Forss (M)

¹ Med hemvård avses enligt socialvårdslagen den helhet som bildas av hemservice (hemtjänst) och hemsjukvårdsuppgifter.

² Det är igen merkostnad för kommunen då kommunen ersätts för denna differens via momssystemet.

³ 4,2% för äldreomsorg enligt SOU 2015:93

⁴ Beräkningen av skolpeng regleras i Skolförordningen.